

Verklaringen van de bisschoppen van België
Nieuwe reeks nr. 38

Opnieuw geboren worden

Leven vanuit de sacramenten

Groeien in geloof

2010 - 2012

Voor meer informatie: www.kerknet.be

Uitgeverij Licap cvba, Guimardstraat 1 • 1040 Brussel • www.licap.be

Ontwerp & realisatie • prepress@licap.be

Bestellingen • info@licap.be • fax 02 509 97 80

D/2010/0279/096 • NUR 700

ISBN: 978-90-6858-909-2

Foto kaft: Verrijzenis - Fresco in de Chorakerk in Istanbul (14de eeuw)

In Christus wordt mij een hand gereikt om uit duisternis en dood op te staan

**God zoekt
de mens**

1. Onvermoede schatten

---

1. Velen in onze kerkgemeenschap hebben de jongste jaren meegewerkt aan het project *Groeien in geloof*. We moeten het ons altijd weer realiseren: we zijn niet geboren als christen, we moeten het worden. Daarom is herbronning zo belangrijk in de Kerk. Stap voor stap kunnen wij groeien in geloof. Steeds meer kunnen wij open komen voor Gods woord, dat wil zeggen: voor de ontmoeting die de Heer met ons zoekt. We kunnen *God ontmoeten in zijn Woord*. God spreekt inderdaad. Niet enkel in de Bijbel, maar ook in de schepping en in wat mensen overkomt. Zo heeft de Heer zich al sinds Abraham laten kennen: God is geen theoretisch idee, maar iemand die persoonlijk met ons het leven wil delen.

Over de inhoud van dit geloof hebben wij ons het voorbije pastorale jaar gebogen. We ontdekten in het credo *de schone belijdenis* (cf. 1Tim 6,13) over God die ons als een Vader bemint, die zijn Zoon onder ons zendt en die zijn Geest van liefde in ons doet wonen.

2. In het hart van het christelijk geloof staat de ontmoeting met de Heer. Die verbondenheid hebben wij niet in de hand. Je kunt het credo tot in de finesses doorgronden, je kunt veel weten over je geloof, maar daarom heb je nog geen deel aan Gods intimiteit. Het is een onverwacht wonder dat Hij, "die woont in ontoegankelijk licht" (1Tim 6,16) naar je toekomt. Dat wonder kun je niet zelf bewerken, al was je de grootste kenner van het geloof. Voor Gods komst kun je eigenmachtig niets bewerkstelligen. Er moet iets aan jou gedaan worden. Dit gebeurt doorheen een wonder

**Sacramenten
ter ontmoeting**

samenspel van woorden en gebaren dat wij sacramenten noemen. Hier willen we het komende werkjaar aandacht voor vragen. Sacramenten zijn vitaler dan we denken. Ze zijn onmisbaar. Daar komt de gave van Christus' Geest je leven vernieuwen. Daar wordt zijn liefde je deel. Daar kom je thuis in de gemeenschap van Jezus' broeders en zusters. Daar gaan je ogen open voor zijn verborgen aanwezigheid in heel de schepping.

***Een vroeg
voorbeeld:
Marius
Victorinus***

3. Van die wondere kracht van sacramenten lezen wij in de vroege kerkgeschiedenis een treffend voorbeeld bij Augustinus. Het betrof een beroemd filosoof uit het Rome van die tijd; zijn naam was Marius Victorinus. Hij was een eerlijke zoeker die zich interesseerde voor de christelijke traditie. Rond hem was een intellectuele kring gegroeid waartoe een vooraanstaande priester behoorde. Tot deze laatste zei de filosoof onder vier ogen: "Weet je, ik ben al christen." Maar de priester antwoordde: "Daar geloof ik niets van. Voor mij ben je pas christen als ik je in de kerk van Christus zie." De filosoof lachte: "Dus de muren maken iemand tot christen?" Zo ging het een hele tijd. De filosoof noemde zich geregeld christen; de priester ontkende het en dan volgde steevast dat grapje over de muren. Tot er volgens Augustinus iets nieuws gebeurde:

"Op een dag zei Marius Victorinus: 'Kom, we gaan naar de kerk, nu ga ik christen worden.' De priester wist van blijdschap niet hoe hij het had en ging met hem mee. Hij deed mee aan de catechese en meldde zich daarna al gauw aan om het doopsel van de wedergeboorte te ontvangen. Rome was verbaasd, de Kerk was blij."¹

4. De filosoof werd geen christen door de aanvaarding van de christelijke leer. Het volstond niet dat hij ja zei tegen de leer. God moest ook nog ja zeggen: tegen hem namelijk.

Opnieuw geboren worden

God moest de kans krijgen om hem zijn liefde te schenken. Die ontmoeting met de levende Heer heeft de filosoof grondig veranderd. Hij stelde zich open voor Gods woord in de Schriften en ging erop antwoorden in het gebed. Hij liet zich als catechumeen inwijden in het geloof. De intellectueel van stand vond voortaan zijn plaats in een gemeenschap van analfabeten en geletterden, armen en rijken, slaven en vrijen. Daar werd hij ondergedompeld in het doopwater en ontving hij het licht van Christus, de zalving met Gods Geest en het voedsel van de communie.

5. Wat met Marius Victorinus gebeurde, noemt Augustinus in zijn relaas "het doopsel van de wedergeboorte". Het is inderdaad een tweede geboorte. Reeds Jezus gebruikte dat beeld tijdens een nachtelijk gesprek met een andere zoe-ker. Aan Nikodemus zei de Heer dat hij opnieuw geboren moest worden. "Kun je soms nog eens de schoot van je moeder binnengaan om geboren te worden?" (Joh 3,4) lachte deze. Maar Jezus bedoelde een geboorte "uit water en geest" (Joh 3,5) en verweet Nikodemus die tot de leidende joodse kringen behoorde:

"U bent degene die Israël moet onderrichten en u begrijpt dit niet?" (Joh 3,10).

Het is een vraag van Jezus. Begrijpen wij het? Voelen wij de hunkering van veel mensen naar vernieuwing? Hoe kunnen ze opnieuw geboren worden? Waar stromen de bronnen van vitaliteit? De vragen klinken ook dringend binnen de Kerk. Hoe kunnen wij, christenen, opnieuw geboren worden? Wat is het geheim van die heilige tekens die wij sacramenten noemen? Hoe kunnen deze woorden en gebaren hun kracht hervinden? Wat biedt de Heer ons daar aan en wat kan ons antwoord zijn?

***Zeven tekens
van Gods
liefde***

***Geen leven
zonder
sacramenten***

6. Het is belangrijk dat wij deze vragen ter harte nemen. Ze doelen op het grote wonder dat God zich met zijn schepping inlaat en haar doet delen in zijn genade. Dat gebeurt op vele plaatsen, maar bij uitstek in de sacramenten. Broze gebaren en weerloze woorden, maar daarin krijgen we "deel aan Gods eigen wezen" (2 Pe 1,4). Dit is het mysterie van Gods liefde, waarin wij en alle mensen mogen delen.

We zien dat het duidelijkst in doopsel, vormsel en eucharistie. Daar worden wij herboren. In de verrezen Heer krijgen wij deel aan Gods levensgeest en maken wij de overgang van duister naar licht, van dood naar leven. We treden binnen in een nieuwe gemeenschap. We krijgen een voorsmaak van Gods liefde, waar ooit de hele schepping in zal delen. Op andere momenten van ons bestaan krijgt de ontmoeting met God de vorm van herstel na zonde of bij ziekte: dan is er het sacrament van de verzoening en de ziekenzalving. En tot slot zijn er de sacramenten van het huwelijk en de wijding: zij maken het leven zelf tot teken van Christus' liefde en bouwen de Kerk op als zijn gemeenschap.

7. In sacramenten schuilt een wondere kracht. De eerste christenen waren zich daar sterk van bewust. Illusies moest de Kerk zich niet maken: ze wist dat ze – net als het volk van Israël – bescheiden was van omvang, maar ze kende haar bron van vitaliteit. Met een kleine Kerk konden christenen leven. Zonder sacramenten niet. Zelfs met de dood voor ogen bleven ze het herhalen:

"Zonder de eucharistie kunnen wij niet leven."

Die uitspraak dateert uit het jaar 304. Het was een van de gruwelijkste christenvervolgingen, toen de Romeinse

keizer de samenkomst verbood op de eerste dag van de week. Op die bewuste dag – het was toen nog een gewone werkdag – werd een groep van 49 christenen op heterdaad betrapt. Ze werden gearresteerd en ter dood veroordeeld. Toen de rechter hen vroeg waarom ze de wet hadden overtreden, antwoordde een van de vrouwen met een voor ons vreemde vastberadenheid:

"Ja, ik ben naar de bijeenkomst gegaan, ik heb met mijn broeders de maaltijd van de Heer gevierd, omdat ik christen ben."²

Zonder de sacramenten, zonder de verbondenheid met Christus, had hun leven zijn ziel verloren. Hun verlangen daarnaar was zo groot, dat ze het risico namen van vervolging.

8. Dat kan ons vandaag inspireren op onze weg van herbronning. De Kerk leeft niet uit eigen kracht. Zij dankt haar bestaan aan Gods Geest die zijn volk telkens vernieuwt in de sacramenten. Zij haalt de dynamiek niet uit haar pastorale planning, hoe nodig die ook is. Zij vindt geen voedsel in een louter activisme. Zij leeft "van ieder woord dat uit de mond van God komt" (Mt 4,4) en "door de kracht van de heilige Geest" (Rom 15,9).

* * *

9. Wij beseffen hoeveel zorgen er rond de sacramenten zijn en hoe moeilijk het is, daar in de praktijk mee om te gaan. Veel tijdgenoten staan vreemd tegenover het christelijk geloof en op hun vraag naar een ritueel past niet meteen het antwoord van een sacrament. Rond ritueel en sacrament worden priesters, diakens en pastorale werk(st)ers met grote uitdagingen geconfronteerd zoals

**Een brief met
een
bescheiden
opzet**

beschreven werd in de brochure van onze bisschoppelijke commissie *Kerk en Geloof*.³

Met de brief die u nu ter hand hebt, beogen wij geen omvattende studie over al deze problemen. In de beperkte bladzijden van een brief is dat ook niet mogelijk. Wellicht is er trouwens iets dringender. Voor wij praktische oplossingen kunnen bedenken, moeten we ons eerst herbronnen. Wat is een sacrament? Hoe komt Christus' Geest daar aanwezig? Op welke manier kunnen wij erdoor geraakt worden? Wij nodigen u uit om de interne logica en schoonheid van de sacramenten te herontdekken. Zo kunnen wij groeien in geloof. Laten we samen op zoek gaan naar soms vergeten bronnen.

Sacramenten laven ons met Gods liefde. Zij vormt de bron van ons geloof. In het jaar van het credo verkenden wij de inhoud van dat geloof. Maar dat is niet het einddoel. We moeten Christus' liefde aan ons laten gebeuren. Het eerste wat we te doen hebben, is deze gave te ontvangen. We mogen ons erdoor laten veranderen en vernieuwen, als bij een tweede geboorte.

Vragen ter bespreking

1. De Romeinse filosoof Marius Victorinus werd pas christen door het sacrament van de doop. Waar ligt volgens u de kern van de verandering die hem overkwam?
2. "Zonder de eucharistie kunnen wij niet leven", zeiden de martelaren in Noord-Afrika. In welke mate lijken sacramenten u onmisbaar binnen onze Kerk?

2. Jezus, het gelaat van God

---

10. Jezus zet ons op het goede spoor. Hij brengt niet enkel inzicht over God; in Hem gebeurt de ontmoeting met God. God wil van in den beginne bij zijn mensen wonen en hen in zijn genegenheid laten delen. Daartoe heeft Hij hen ten leven geroepen. Daartoe werd de hele kosmos geschapen, die het werk meldt van zijn handen (cf. Ps 19,2). Daartoe werd Abraham geroepen en het volk van Israël. En in de schoot van dat volk werd Jezus geboren: de mens in wie God lijfelijk woont in alle volheid (cf. Kol 2,9); de mens in wie Gods Geest van liefde geen enkele weerstand onder- vond om zich aan ons te tonen. Jezus sprak niet alleen over Gods woord; in alles wat Hij deed, werd dat woord werke- lijkheid. Jezus was het Woord in persoon: in Hem is "het woord vlees geworden" (Joh 1,14).

11. Voor de meesten die het evangelie van jongs af leerden kennen, klinkt dit vertrouwd in de oren. Beseffen wij echter het onwaarschijnlijke van dit goede nieuws? Het betekent dat God één van ons wordt. Dat roept niet weinig vragen op. Kan Gods Zoon op aarde komen en het leven met ons delen? Kan Hij in Jezus genezing en vrede brengen? Kan Hij ons zo nabij zijn dat onze kwetsuren, onze pijn en schuld de zijne worden tot Hij er zelf aan sterft? Nog sterker: kan Hij na Golgotha de steen van het graf weghalen? Zijn volk heeft Hij weggevoerd van het slavenhuis naar het beloofde land. Kan Hij zijn zoon Jezus van de dood naar het leven brengen? En kunnen wij deel krijgen aan Christus' over- gang naar nieuw leven? Kan Gods Geest in onze gesloten

Het appel van God

wereld een bres van hoop slaan? Kunnen wij – zelfs op gevorderde leeftijd – nog herboren worden?

12. Met deze vragen houden wij geen theoretisch dispuut over sacramenten; wij willen net als Nikodemus tot het hart van Jezus' blijde boodschap naderen. In het evangelie gaat het zelden om afstandelijke informatie. Het is een zaak van communicatie. Het is een appel dat wacht op antwoord. Dat gaven de eerste leerlingen.

“Wat bestond vanaf het begin,
wat wij hebben gehoord,
wat wij met onze ogen hebben gezien,
wat wij hebben aanschouwd
en onze handen hebben aangeraakt:
het woord dat leven is –
daarover spreken wij.

Ja, het leven is verschenen,
wij hebben het gezien,
wij getuigen ervan en wij verkondigen het aan u:
het leven, het eeuwige, dat bij de Vader was
en dat aan ons is verschenen.” (1 Joh 1,12)

In Jezus is "de goedheid en mensenliefde van God onze redder verschenen" (Tit 3,4). Van Gods liefde vormt Jezus het meest tastbaar teken. Hij onthult de geheimen van Gods liefde (cf. Kol 2,2).

De termen: mysterie en sacrament

13. In het Grieks noemt men geheimen *mysteria* en dat is tot op vandaag de term waarmee onze Oosterse zusterkerken de sacramenten benoemen. Terecht, want ze onthullen het geheim van Gods liefde en laten het werkzaam worden. Van die liefde vormt Jezus het onderpand en de waarborg. In profaan Latijn heet een waarborg: *sacramentum*. Dat is bij ons in het Westen de benaming geworden.

Een persoon als sacrament

Garantie van Gods liefde in Jezus: dat bieden ons de sacramenten.

Jezus is in die zin Gods grootste sacrament. Hij is de sterkste waarborg. Hij is het onherroepelijk teken van dit geheim: dat God ons ten einde toe heeft liefgehad. Hij geneest de zieken; Hij gaat aan tafel met wie uitgesloten zijn; Hij vergeeft geduldig argwaan en tegenstand; Hij geeft zijn leven uit liefde voor zijn Vader en voor zijn zusters en broeders. Hij brengt Gods liefde onder ons. Hiëronymus, de grote Bijbelvertaler uit de vierde eeuw, vat het treffend samen:

"Alles wat Jezus heeft gedaan, zijn sacramenten."⁴

2.1 Sterke woorden en gebaren

Leven in overvloed

14. Jezus was Gods sacrament. De woorden die Jezus sprak en de daden die Hij stelde, lieten mensen herboren worden. Bij Hem kon iedereen op elk moment een nieuwe toekomst beginnen. Marcus beschrijft het al bij de eerste dag van Jezus' werkzaamheid. De schoonmoeder van Petrus ligt ziek te bed. Het is sabbat en dus mag er niet gewerkt worden. Maar Jezus neemt de vrouw bij de hand en doet haar opstaan, zelfs op sabbat (cf. Mc 1,31). Ze verrijst. Die opstanding wordt de diepe zin van de dag des Heren. Dan laat Jezus mensen leven, "en wel in overvloed" (Joh 10,10).

Werkzaam teken

15. Jezus' woorden spelen hier een beslissende rol. Zij doen wat ze zeggen. Ze hebben ongehoorde kracht eens je ervoor open komt. Lucas vertelt het in een aangrijpende scène. Er is zoveel volk naar Jezus toegestroomd dat een verlamde man niet meer tot bij Hem in huis raakt. Zijn vrienden klimmen op het dak, breken het open en laten

*Wat God
aanraakt,
raakt genezen*

*Als Ik je
voeten niet
mag wassen...*

het bed met de zieke erop voor Jezus' voeten naar beneden zakken. Op dat cruciaal moment klinken uit Jezus' mond beslissende woorden: "Uw zonden zijn u vergeven" (Lc 5,20) en ook: "Ik zeg u, sta op" (Lc 5,24). Jezus spreekt met gezag. Wat Hij zegt, gebeurt. Hij spreekt niet enkel over redding. Hij redt. Hij is het sacrament bij uitstek: de komst van Gods Rijk, het zichtbaar en werkzaam teken van Gods redding. Het is Jezus' naam: Jesjoea, wat betekent: God redt. Zo werd het bij zijn geboorte voorzegd: "Hij is degene die zijn volk zal redden uit hun zonden" (Mt 1,21).

16. De manier waarop Jezus redt, is aanstootgevend in haar concreetheid. Mensen horen niet enkel mooie woorden; ze worden veranderd. Zo ingrijpend, dat het schandaal verwekt (cf. Mc 6,3). Jezus gaat aan tafel met onreinen, met tollenaars en zondaars (cf. Lc 15,12). Zijn handen raken een melaatse aan (cf. Mc 1,41). Hier riskeert Jezus niet alleen lichamelijke besmetting zoals pater Damiaan, maar ook religieuze afwijzing want de aanraking maakt Hem onrein. Goed begrepen is dat de bedoeling. God deelt ons menselijk bestaan met alle wonden en kwetsuren, in zonde en gebrokenheid. Daarom wil de Heer ons aanraken, want alleen wat Hij aanraakt, kan genezen. Dat is het geheim van zijn sacramenten.

2.2 Je laten raken

17. Op de laatste avond gaat Jezus nog een stap verder. Dan knielt Hij voor zijn onthutste leerlingen neer en wast hen als een slaaf de voeten. Voor Petrus wordt het te veel. Moet zijn Heer en Meester zich zo klein maken voor hem? Blijft Jezus niet beter op respectabele hoogte? Moet Hij echt zo diep afdalen, zo dicht bij hem komen? Maar dan

God kan enkel liefhebben

Aanvaarden dat je aanvaard bent

spreekt Jezus indringende woorden tot Petrus en tot de leerlingen van alle tijden:

"Als Ik je voeten niet mag wassen, hoor je niet bij Mij" (Joh 13,8).

Waarom zouden die woorden voor ons niet meer opgaan? Ook ons wil Jezus teder aanraken, tot in onze kwetsuren. Dit is zijn passie. De maat van Gods liefde is onvoorwaardelijk en mateloos; Hij wil ze met ons delen. In het besef van onze onmacht en onze schuld zijn we geneigd om met Petrus te zeggen: "Ga weg van mij, Heer, ik ben een zondig mens" (Lc 5,8). Maar onze angst doet Christus verdriet (cf. Mc 3,5): wij onderkennen zijn liefde niet.

18. In een tijd van broze relaties kennen wij maar al te zeer de pijn van miskende liefde. Wie in zijn liefde wordt afgevoerd, lijdt de grootste pijn. Het is de pijn van God: dat wij neen zeggen tegen zijn liefde, die ons wil redden. Waarom die afkeer? Tot op vandaag blijft het beeld van een strenge, straffende God in ons spoken en dat vormt een taaie hinderpaal voor Jezus' werkzaam woord dat ons wil raken in de sacramenten. Waarom kunnen wij niet geloven dat "God liefde is" (1 Joh 4,8)? Een grote mysticus uit de zevende eeuw, Isaac de Syriër, heeft het goed begrepen: "God kan niets anders geven dan zijn liefde."⁵ Immers:

"In al wat Hij doet, is er niets wat niet helemaal bestaat uit medelijden, liefde en mildheid"⁶

God is op menselijkheid bedacht. Hij wil zo graag zijn liefde met ons delen. Wij hoeven die echt niet te verdienen; we zouden trouwens niet kunnen. Wat we kunnen, is de liefde aanvaarden, door onze gebreken en kwetsuren heen. Enkel waar de liefde binnen mag, kan ze genezen. Enkel als wij open staan voor Jezus, kan Hij ons meevoeren van de dood naar het leven. Die overgang maakt het geheim uit van de sacramenten.

2.3 Liefde, sterker dan de dood

19. Als Jezus voor het laatst met zijn leerlingen aan tafel gaat, vat Hij alles in één teken samen. De weerstand tegen zijn boodschap is toegenomen, maar Jezus blijft zijn zending trouw. Hij steunt ongeschokt op zijn Vader. Die is de God van Israël: Hij blijft de aarde trouw en laat wat zijn "hand gemaakt heeft niet in de steek" (Ps 138,8). Ondanks de ontrouw van zijn volk kan Hij het nooit opgeven (cf. Hos 11,8). Jezus kan dat ook niet. De twaalf leerlingen die Hij geroepen heeft voor het nieuwe Israël, brengen er bitter weinig van terecht en toch stuurt Jezus hen niet weg. Hij houdt hen rond zich verzameld, al zijn ze traag van begrip (cf. Mc 8,17) en klein van geloof (cf. Mt 17,20), agressief tegen de mensen van buiten (cf. Lc 9,54-55) en twistend met hun broeders binnenin. Zelfs in de laatste uren met hun Heer verspillen ze hun tijd met gekibbel over de vraag wie van hen wel het belangrijkste is (Lc 22,24). Aan Jezus' tafel is er echter plaats voor "slechten en goeden" (Mt 5,45). Ook voor Judas, "die een duivel is" (Joh 6,70) en het plan smeedt om Hem over te leveren. Jezus oordeelt niet, zelfs met de dood voor ogen (cf. Lc 6,37). Hij sluit niemand uit. Hij bemint de vijand (cf. Lc 6,27). Zelfs onder dodelijke pijnen op Golgota krijgt de wraak geen kans. Jezus bidt voor zijn beulen omdat ze slachtoffer zijn van verblinding en indoctrinatie (cf. Lc 23,34). Hij wast de voeten van zijn verrader en breekt ook voor hem het brood (cf. Joh 13,26).

20. Tegenover haat plaatst Jezus liefde. Onze logica wordt omgekeerd. Judas levert zijn meester over; Jezus levert zichzelf over. Judas brengt de onschuldige Jezus om het leven; Jezus schenkt zijn leven uit liefde voor schuldigen

**Liefde
overwint de
dood**

(cf. Joh 10,18). Jezus is de rechtvaardige die – zoals zo vaak in deze wereld – wordt afgewezen, maar Hij vlucht niet weg voor het kwaad. Hij stapt integendeel de wereld van het kwaad binnen. Al smeekt Hij eerst dat die beker Hem zou voorbij gaan, toch blijft Hij vertrouwen op zijn *Abba*. Is Hij niet de God van Israël, die zijn volk uit het slavenhuis heeft gered? Heeft Hij het niet door de Rietzee naar het beloofde land gebracht?

Jezus weet op wie Hij zijn vertrouwen heeft gesteld (cf. 2 Tim 1,12). Dit vertrouwen wordt niet beschaamd. Het wonder is zo groot dat de vrouwen en de apostelen het met Pasen nauwelijks kunnen geloven. En toch ... Jezus is ten leven gewekt. Hij laat zich zien. Hij is niet in het graf gebleven. Dit is het grootste teken van Gods liefde: sterker dan de dood (cf. HI 8,6). En die liefde wordt in de sacramenten ons aller deel.

2.4 Vrede zij u

**Opstaan
met Hem**

21. In elk sacrament voltrekt zich de overgang van dood naar leven. Het biedt de waarborg en garantie van Gods liefde voor ons. Het wonder van de verrijzenis beperkt zich niet tot Christus alleen. Hoe zou het anders kunnen bij Jezus, die altijd voor anderen heeft geleefd en alles heeft gedeeld? Hij is "opgestaan als eersteling" (1 Kor 15,20). Hij voert zijn leerlingen binnen in zijn nieuwe leven. Hij gaat hen voor (cf. Mc 16,7). Hij laat zich aan hen zien en blaast over hen zijn levensgeest (cf. Joh 20,22). Wij, christenen in het Westen, beseffen niet altijd de rijkdom van deze gave van de Geest. Het is God zelf, die ons komt bezielen, net zoals Hij in Jezus kwam. Dat is de grond van ons geloof en van elk sacrament: wat op Pasen met Jezus gebeurt, wordt

De gave van de Geest

ook aan ons geschonken. Dat is juist het werk van de heilige Geest in ons.

22. De Paasmorgen betekent dus niet alleen voor Christus een nieuwe scheppingsdag. Dat gebeurt ook aan zijn leerlingen, aan ons, ja aan de hele kosmos. Zoals Adam de "levensadem in de neus" kreeg (Gen 2,7), zo gaat het nu bij ons: wij "ontvangen de heilige Geest" (Joh 20,22). De Geest is Gods liefde die onverdiend in de leerlingen zijn intrek neemt. Al hebben Petrus en de anderen hun Heer verloochend en verlaten, die Geest wordt hen allen geschonken.

Het gebaar van de Geestgave gaat vergezeld van een woord. Het eerste woord van de Verrezene is *sjaloom*, wat betekent: harmonie en vrede. "Mijn eigen vrede geef ik jullie", zegt Christus (Joh 14,27). Aan de bange en laffe leerlingen schenkt Christus na hun vlucht vergiffenis. Zij hebben Hem in de steek gelaten, maar Hij zoekt hen weer op om de verbroken band te herstellen.

Vrede voor de wereld

23. Die vrede en verzoening moeten ze laten oplichten in de wereld. Ze moeten die doorgeven aan anderen. De Verrezene is formeel:

"Als jullie iemand zijn zonden vergeven,
dan zijn ze ook vergeven" (Joh 20,23a).

Hoe dringend zijn oproep wel is, blijkt uit het vervolg. Als de leerlingen hun Heer niet navolgen, als ze dus niet leven in liefde en verzoening, blijft de wereld beladen met zijn zonden:

"Als jullie ze niet vergeven", zegt Christus,
"dan blijven ze behouden" (Joh 20,23b).

Wie oprecht de naam van Christus draagt, wordt vrede-

stichter. Christus' liefde moet je niet enkel aanvaarden, maar ook delen. Ze blijft onvoltooid als je ze niet doorgeeft. Verzoende mensen stichten op hun beurt verzoening: eerst onder elkaar en daarna met anderen. Als wij niet in vrede leven met mekaar, zitten wij nog gevangen in de dood. Dit is ons christelijk criterium:

"Wij zijn overgegaan van de dood naar het leven; wij weten het, omdat wij onze broeders liefhebben" (1 Joh 3,14).

Pas in een leven van liefde worden wij zelf tot teken van Gods genegenheid voor iedereen. Dat maakt ons leven vruchtbaar. Het geschenk van God groeit in ons als een zaad en ontwikkelt de ontvangen mogelijkheden. Zoals elk sacrament bieden wij zo een voorsmaak van wat God bedoelt als Hij eens "alles in allen zal zijn" (1 Kor 15,28).

Verzoening als sacrament

Vragen ter bespreking

1. Op welke manier kunt u al in de woorden en daden van Jezus vermoeden dat Hij het sacrament wordt van Gods liefde?
2. Petrus moest weerstand overwinnen om zich de voeten te laten wassen door zijn Heer. Vanwaar komt zijn aarzeling? In welke mate herkent u daarin de scepsis tegen de sacramenten vandaag?
3. "In elk sacrament voltrekt zich de overgang van dood naar leven." Hoe wordt dit verhelderd door wat de leerlingen meemaakten op Pasen?

*Hoe de Kerk
ontstaat*

*Sacramenten
van initiatie*

3. Herboren uit water en Geest

---

24. Op het ogenblik dat de leerlingen Christus' vrede aanvaardden en zijn Geest ontvangen, wordt de Kerk geboren. Vaak denken wij bij het woord 'Kerk' alleen aan een uiterlijke structuur. We zien haar als een religieuze organisatie, waar afspraken en regels onvermijdelijk worden door de grootte van de groep. Dat is niet helemaal fout, maar het raakt niet aan de diepste grond van de Kerk. Volgens de Schriften ontstaat zij waar de leerlingen geloof hechten aan het evangelie van Jezus' verrijzenis. Daar laten wij de doorgang van dood naar leven aan onszelf gebeuren. Daar komt "Christus persoonlijk aanwezig: door zijn kracht in de sacramenten".⁷ In deze gebaren en woorden zien wij Christus vandaag aan het werk, zoals de mensen Hem eens bezig zagen in Palestina. Paus Leo de Grote schrijft in de vijfde eeuw:

"Wat in onze verlosser zichtbaar was,
is overgegaan in zijn sacramenten".⁸

25. Zo komt het dat mensen ook in de tijd na Christus kunnen herboren worden en wel "uit water en geest" (Joh 3,3.5). Dat gebeurde wanneer mensen als Marius Victorinus werden ondergedompeld in het doopwater, wanneer de Geest over hen kwam en wanneer ze de Heer ontvingen in de eucharistie. Door zich aan te sluiten bij de kerkgemeenschap, konden ze Christus ontmoeten in de sacramenten.

Wij moeten ons gelukkig prijzen dat wij dit wonder opnieuw kunnen meemaken sinds de volwassenendoop in

ere werd hersteld. Het gaat in onze streken nog om geen grote aantallen, maar de tekenwaarde hiervan is aanzienlijk. Dit laat de bronnen van de sacramenten voluit stromen. Voor ons, die meestal christen zijn van huis uit, valt hier veel inspiratie te putten. Hoe werd je christen in de eerste eeuwen? En hoe worden wij het weer in onze tijd? Hoe kunnen wij – zoals eens Marius Victorinus – vandaag Christus ontmoeten?

3.1 De Schrift als sacrament

26. Om deel te krijgen aan Gods liefde, moet je die eerst leren kennen. Je sluit je aan bij de samenkomsten waar de Schriften worden gelezen en verklaard. Je zoekt geen afstandelijke studie want je wil *God ontmoeten in zijn Woord*, zoals we het sinds enkele jaren nu ook meer proberen.

Voor de eerste christenen was dat evident. Ze beschouwden de Bijbel stevast als sacrament. Terecht, want hij is de betrouwbare waarborg (in het Latijn: een *sacramentum*) van Gods geheim van liefde (in het Grieks: *mustèrion*). De Schrift garandeert ontmoeting met de Heer. Voor Hij met ons aan tafel gaat, ontsluit Hij de Schriften tot ons hart gaat branden (cf. Lc 24,32).

Ambrosius, de bisschop te Milaan in de vierde eeuw, stelt het plastisch voor:

"Je drinkt de heilige Schriften.

Je eet de heilige Schriften.

Want de mens leeft niet van brood alleen,
maar van elk woord dat van God komt. (...)

Drink van Christus: Hij is je vrede.

***De Bijbel als
werkzaam
teken***

Drink van Christus: stromen van levend water komen uit zijn zijde."⁹

Hiëronymus gaat nog verder en zegt:

"Ik beschouw het evangelie als het lichaam van Christus."¹⁰

27. Christus' lichaam – dat betekent: zijn persoon – is één en al communicatie. Het evangelie ook. Dat is de blijde boodschap: dat God onder ons komt en het leven met ons deelt. Het is niet enkel van belang in de voorbereidingsperiode; het blijft onmisbaar voor elke christen. Met het oog op de kerkelijke vernieuwing adviseerden de bisschoppen op het tweede Vaticaans concilie om "graag tot de heilige Schrift zelf te gaan". Zij is "de spijs voor de ziel en de zuivere en blijvende bron van geestelijk leven."¹¹ De Bijbel vertelt niet enkel over Gods liefde: hij brengt die liefde onder ons. Hij bevat "een kracht van God tot redding van ieder die erin gelooft" (Rom 1,16). In vaak schamele woorden kan God ons raken, net zoals Hij het deed in Jezus.

***Evangelische
ervaring als
exegeese***

28. Vaak vergt het een hele tijd om in deze communicatie binnen te treden. Zoals bij de eerste christenen vereist dit inwijding in de Schriften. Je moet ook thuis komen in de gemeenschap die door dat Woord wordt gevormd. Die kerkelijke Bijbelverkenning samen met je broeders en zusters toont nog het best dat je geen puur theoretische boekenwijsheid nodig hebt, hoe belangrijk correcte kennis ook blijft. Opdat de Bijbelse God zich kan laten kennen, heb je niet genoeg aan *verklaring*. Wat je het meest helpt, is ervaring. Niet enkel evangelische uitleg, maar vooral evangelisch leven.

"Uw levensverhaal heeft me meer bijgebracht dan alle commentaren die ik heb gelezen."¹²

***Het gebed
van de Heer
en het credo
van de Kerk***

Die confidentie schreef een anglicaanse priester aan pater Damiaan, die zo verbonden leefde met de melaatsen op Molokai dat hij niet alleen hun zorgen deelde, maar ook hun ziekte. Leven in liefde, je laten raken door de ander in zijn nood: dit vertelt over God het duidelijkste relaas, de beste 'exegese' zoals 'relaas' letterlijk heet in het Grieks. Dat heeft Christus metterdaad gedaan. Hij heeft ons God leren kennen (cf. Joh 1,18). Letterlijk: Hij heeft ons over God de juiste 'exegese' gegeven. Tot die exegese in de praktijk zijn wij allen geroepen. Anders kunnen onze tijdgenoten nooit het evangelie leren kennen.

29. Nog één opmerking over de kennismaking met de Schrift en de kerkgemeenschap. In de eerste eeuwen bestond er een heel mooie afsluiting van die periode van kennismaking. Na een jaar of twee kreeg je als catechumeen deel aan de intimiteit waarmee Jezus tot zijn *abba* had gebeden. Je leerde het Onzevader, het innig gebed dat in die tijd nooit zonder schroom op de lippen werd genomen. Je leerde ook het Credo, de belijdenis waarvan de schoonheid je pas kon raken na een tijd van inwijding. Twee Bijbelse en kerkelijke teksten die zo delicaat waren, dat je ze enkel mondeling ontving om ze uit het hoofd te leren. Je moest ze bewaren in je hart (cf. Lc 2,19), *par cœur* zoals de Fransen zeggen. Op papier zouden ze in verkeerde handen kunnen vallen en soms voor misverstanden zorgen.

3.2 In Christus gedoopt en gezalfd

30. Tijdens de Paaswake kwamen de mensen thuis in Gods Kerk door de grote sacramenten: de doop, de zalving en de eucharistie. Ook hier moeten wij de liturgische vernieuwing dankbaar zijn. Ze heeft deze bron van onder

Licht van Christus

eeuwenoud stof vrijgemaakt zodat ze weer voluit kan stromen in onze dagen. Hier gebeurt wat Jezus bedoelt bij Nikodemus: mensen worden wedergeboren. En ook de Kerk wordt herboren.

31. Hoe kunnen wij ons dat voorstellen? In het duister van de paasnacht gaat allereerst een licht op, zoals op de eerste scheppingsdag (cf. Gn 1,3). Het is het Licht van Christus, die door het duister van de dood is heengegaan. Licht van de Christus, die tot nieuw leven is gewekt en die zijn leven komt delen met zijn broers en zussen en met jou. Licht waar de hele wereld naar hunkert. Licht dat staat voor liefde, want "wie zijn broeder liefheeft, blijft in het licht" (1 Joh 2,10). Dat licht gaf in de eerste eeuwen meteen de naam aan de doop. Het is *het sacrament van de verlichting*. Verlichting is: wegtrekken uit doodse duisternis. Verlichting is: "Christus' licht over je laten stralen" (Ef 5,14). Verlichting is: gaan leven als "kinderen van het licht" (1 Tes 5,5) en vooral: "jullie licht laten schijnen voor de mensen" (Mt 5,16).

Werkzame woorden

32. Na de rite van het licht volgt in de paasnacht een stoet van Schriftlezingen. In een liturgisch kader klinkt Gods spreken krachtiger. Wat je oren horen, voltrekt zich voor je ogen. God roept zich een volk bijeen om er het leven mee te delen. Een volk dat Hem zo ter harte gaat, dat Hij het wegvoert uit het slavenhuis. Hij sluit er een verbond mee als een teken van zijn liefde voor allen. Die lezingen kun je niet neutraal aanhoren. Zij vragen om antwoord in de psalm en de stilte, zodat Gods woord aan jou zijn werk kan doen.

Niet zonder tekens

33. Om je nog dieper te raken, concentreert Gods Woord zich tot een gebaar. Zo is het ook in je relaties: je kunt niet alles in woorden vatten. Je genegenheid stijgt erboven uit. Je hebt tekens nodig om zelf aanwezig te komen. Bij God gaat dat niet anders. De exodus van duister naar licht en van dood naar leven wil niet enkel verteld worden in schriftlezingen. Hij wil niet enkel herkend worden in de homilie. Hij wil niet enkel beaamd worden in gebed. Hij wil opnieuw aan jou gebeuren en je – met zijn Zoon – en in de gemeenschap van zijn Kerk ten leven wekken.

Doopsel

Tot drie keer toe worden nieuwkomers ondergedompeld in het water. Ze worden eruit opgetild door de bisschop, in wie Christus handelt. Wat in de lezing is verteld over de verrijzenis en over de doortocht door de Rietzee, wordt werkelijkheid. Als dopeling zet je de beslissende stap naar het Beloofde Land om te leven in het verbond. Je wordt huisgenoot van God. Je wordt opgenomen in Gods volk. Je gaat deel uitmaken van zijn kerkgemeenschap.

Een nieuw leven in de Geest

34. Het heeft ingrijpende gevolgen. Met Christus mee verrijzen, verandert niet alleen je denken, maar ook je leven. In de doopnacht zweer je het kwaad af van je oude bestaan zonder God. Je gaat leven vanuit "de gezindheid die in Christus Jezus was" (Fil 2,5). Het is allereerst een gave. Je krijgt, net als de Verrezene, een stralend wit gewaad. "De doop heeft u met Christus verenigd", schrijft Paulus, "Je hebt Hem aangetrokken als een kleed" (Gal 3,27). Je ontvangt het chrisma van de Geest die je komt bezielen. Je hoeft niet meer te leven uit eigen kracht, je "leeft door de Geest" (Gal 5,25) in "eenheid van denken, eenheid in de liefde, saamhorigheid en eensgezindheid" (Fil 2,2).

35. De Geest komt van elders. Het is in Christus' naam dat de bisschop je de handen oplegt en zalft. Tijdens de eerste eeuwen gebeurde de zalving meteen na de doop in de paasnacht. Als er later echter overal christelijke gemeenschappen ontstonden, kon de bisschop niet meer op al die plaatsen aanwezig zijn. Gaandeweg werd in onze Latijnse Kerk het vormsel uitgesteld tot wanneer de bisschop in je parochie op bezoek kwam of tot wanneer je als opgroeiende jongere de geschikte leeftijd had bereikt. Op welk moment je het ook viert, het vormsel komt je sterken in je christen zijn. Het laat je nog dieper ervaren dat je nooit christen wordt uit jezelf. Je wordt alleen herboren vanuit de Geest die Heer is en nieuw leven geeft.

3.3 Dank zij God

36. De doop in Christus en de zalving met de Geest lopen uit op het grote dankgebed aan de Vader. De eucharistie heeft een veelzeggende naam. Wanneer we gedenken wat God in zijn volk en vooral in zijn Zoon heeft gedaan en wat Hij nog steeds doet, worden we anders. Onze geslotenheid, onze oppervlakkigheid en ondankbaarheid (in het Grieks: *a-charistia*) veranderen in hoop en dankbaarheid (*eucharistia*). Bij die dankzegging wordt het woord een daad, een gebaar. Jezus heeft het zelf gewild. Net voor zijn dood, toen Hij zich vol vertrouwen wegschonk als gebroken brood, vroeg Hij met nadruk:

"Blijf dit doen om Mij te gedenken" (Lc 22,19b).

37. Het gaat niet om afstandelijke herdenking, maar om her-*in*-nering die aanwezig stelt. De Heer komt in ons midden. Hij roept ons samen. Hij ontsluit voor ons de Schriften. Hij gaat ons voor in gebed. Hij dankt zelfs in de

Gebroken brood

hoogste nood de Vader om zijn liefde zonder maat. Hij breekt het brood en zegt:

"Dit is mijn lichaam, het wordt voor jullie gegeven" (Lc 22,19a).

In Bijbelse taal is het lichaam de persoon. Jezus bedoelt dus: dit ben ik. Hij geeft ons geen ding. Hij geeft ons zijn lichaam, dit wil zeggen: zichzelf. En Hij identificeert zich niet zomaar met brood, maar met brood dat Hij bréékt. Een profetisch teken van de liefde, waarmee Hij zich op het kruis wegschenkt. Zo schenkt Jezus zich telkens weer in deze tekens van brood en wijn.

38. Alles wat Hij voor ons doet, komt in deze tekens samen. In brood en wijn zien we de grootse synthese die alles omspant. Brood is allereerst de vrucht van de aarde; wijn is vrucht van de wijnstok. Welnu, het is met deze vruchten van de schepping dat Christus zich vereenzelvigd. In dit eenvoudig stuk brood en in deze beker wijn vindt de hele kosmos haar voltooiing. Ja, het universum heeft een zin en een doel. God heeft de schepping nooit bestemd voor vernietiging (cf. Gn 9,11), maar voor nieuw leven waar de dood geen vat op heeft. Christus is in die zin de "eerstgeborene van heel de schepping" (Kol 1,15).

39. Als de natuur al zo een toekomst heeft, zijn mensen zeker niet zonder hoop. Christus is evenzeer de eerstgeborene onder vele broeders en zusters (cf. Rom 8,29). Gods Zoon werd mens om ons bestaan te delen: Hij gaf zijn leven uit liefde tot op het kruis. Gods licht overwon daar het duister van de dood. Aan allen die ervoor open staan, schenkt Hij zijn Geest van verzoening en vrede. En Hij komt ooit in volheid om alle mensen en de hele kosmos in zijn liefde te laten delen.

De beker der vervulling

Dit allesomvattend wonder van liefde voltrekt zich in de heilige tekens van brood en beker. Reeds in de tweede eeuw spreekt Ireneüs van "de beker die alles samenvat".¹³ De hemel raakt de aarde in "de beker van het nieuwe verbond" (Lc 22,20). Hier raakt Christus zijn gemeente, wat zijn hoogtepunt vindt in de communie.

3.4 Lichaam van Christus

De Kerk als Christus' lichaam

40. De wondere vereniging met Christus in de eucharistie ontstaat uiteraard niet uit eigen kracht. Ze is maar mogelijk in de kracht van de Geest. We mogen hier niet denken uit routine. Wat gebeurt, is ongehoord en menselijk gesproken onmogelijk. Daarom wordt niet enkel over de gaven van brood en wijn, maar ook over de verzamelde gemeenschap gebeden om de komst van de Geest. Alleen Hij kan ons herscheppen zodat wij echt herboren worden. Dit is een fundamentele verandering. Christenen worden dan zelf gebroken brood, net als Christus. Paulus maakt het verband duidelijk:

"Het brood dat wij breken,
geeft ons gemeenschap met het lichaam van Christus.
Omdat het één brood is,
vormen wij allen tezamen één lichaam, want allemaal hebben
wij deel aan het ene brood" (1 Kor 10,16b17).

God maakt ons in de eucharistie werkelijk tot "lichaam van Christus" (1 Kor 12,27). In een paasprek aan de nieuwgedoopten heeft Augustinus het mooi toegelicht:

"Indien gij dus het lichaam van Christus zijt en zijn leden,
dan ligt uw geheim op de tafel des Heren, dan ontvangt gij
uw geheim. Dan antwoordt gij 'Amen' op wat gij zijt en door
dit te antwoorden onderschrijft gij het. Men zegt immers tot
u 'het lichaam van Christus' en gij antwoordt 'Amen'. Wees gij

***‘Word wat
ge ziet’***

in werkelijkheid een lid van het lichaam van Christus, opdat uw ‘Amen’ waar zij.”¹⁴

41. Het grote sacrament van Christus’ lichaam leeft voort in zijn Kerk. Niet alleen omdat Gods Geest de dode Jezus heeft doen verrijzen, maar ook omdat zijn leerlingen mee opstaan en zijn lichaam vormen. Zo luidt het gebed in de eucharistie:

“Wij hebben deel voortaan aan het lichaam en bloed van uw eerstgeboren zoon, en vragen u met aandrang dat wij naar elkaar toegroeien door de kracht van de heilige Geest.”¹⁵

Hier klinkt Christus’ oproep om onszelf te geven en te leven in zijn Geest. Bisschop Augustinus zei het indringend aan de pas gedoopten, met de vinger wijzend naar het brood op het altaar:

“Wees wat ge ziet, ontvang wat gij zijt.”¹⁶

***Eenheid van
christenen als
teken***

42. Waar gelovigen tijdens de eucharistie van achteraan in de kerk brood en wijn aanbrengen, blijkt dit nog beter. In dit gebaar brengen zij zichzelf aan op het altaar van de Heer. In al hun verscheidenheid vormen christenen een eenheid, net als het brood met vele tarwekorrels, net als de wijn van geperste druiven. Onze eensgezindheid in de kracht van de Geest maakt ons tot sacrament.

Dat is de zin van de vredeswens voor de communie: niet als achteloos gebaar, maar als werkzaam teken van verzoening.

“Er wordt gezegd: ‘Vrede zij u’, en de christenen kussen elkaar met de heilige kus. Dat is een teken van vrede. Wat de lippen aantonen, moet geschieden in het hart. Dat is: zoals uw lippen naderen tot de lippen van uw broeder, zo mag uw

**Voorsmaak
van een
nieuwe
wereld**

**De Kerk:
Gods liefde
wordt
tastbaar**

hart niet van het zijne weggaan. Grote, en wel zéér grote sacramenten."¹⁷

43. Sacramenten geven niet louter een andere interpretatie over de wereld; ze veranderen de wereld. De jonge Kerk stond erom bekend. De diakens brachten de gaven ook buiten de liturgische ruimte. Eucharistisch brood voor de zieken van die gemeenschap, maar evenzeer voeding en kleding, die de christenen tevoren hadden meegebracht voor de armen in de stad. Alleen vanuit dit wonder van breken en delen kunnen wij de snelle verspreiding van het christelijk geloof verklaren. Alleen zo wordt het sacrament van de eucharistie en de Kerk in de diepte verstaan.

44. Blijkbaar heeft God een levend lichaam nodig om zijn liefde aan de mensen te laten kennen. Het is een constante. God had het lichaam van de aardse Jezus nodig. Hij had Jezus' hand nodig om zieken aan te raken. Hij had Jezus' mond nodig om bedroefden moed in te spreken. Hij heeft Jezus' Kerk nodig om zijn schepping nabij te blijven. Hij heeft onze oren nodig om de kwetsuren van armen en verdrukten te aanhoren. Hij heeft onze handen nodig om kinderen te zegenen. De gemeenschap van christenen vormt het lichaam van Christus. Zeker, zij is zwak en zondig, maar zij is sacrament. Ondanks zichzelf is zij het onmisbaar teken van Gods welwillendheid en van menselijke harmonie. De concilievaders van Vaticanum II hebben het zo mooi omschreven:

"De Kerk is als het ware het sacrament
– dat wil zeggen het teken en het instrument –
van de innige vereniging met God
en van de eenheid van heel het menselijk geslacht."¹⁸

45. Als de Kerk zichzelf een beetje kent, heeft ze geen reden tot zelfzekerheid of arrogantie. In deemoed spreekt een sacrament sterker. Ondanks haar menselijke zwakheid, is zij een plaats van godsontmoeting. Hier toont God wat Hij bedoelt met al zijn schepselen. Hij wil ieder menskind verzamelen in zijn liefde. Hij wil het leven voor de wereld als "redder voor alle mensen" (1Tim 4,10). Maar die redding kan Hij niet opdringen. Hij moet ergens kunnen beginnen en daarom is de Kerk zo nodig, als ze tenminste niet vergeet dat alles te danken is aan Gods geschonken genade. Hierin ligt haar enige reden van bestaan, haar enige fierheid, haar enige hoop. Ze moet op zo'n manier in het gezelschap van de mensen leven, dat ze een zichtbaar en werkzaam teken wordt van Gods liefde om niet.

Vragen ter bespreking

1. Waar ziet u kansen tot ontmoeting met de levende Heer in de omgang met de Schriften?
2. Doopsel en vormsel vernieuwen de mens. In welke gebaren en woorden treft u dat het meest bij deze sacramenten?
3. Wat zijn volgens u de voornaamste aspecten van de eucharistie op zondag?
4. Als kerkgemeenschap worden christenen geroepen om het lichaam van de Heer te vormen. Waar wordt dit concreet?

4. Genees mij, Heer

---

46. Wij mensen zijn gekwetst naar ziel en lichaam. Ons leven wordt vaak verduisterd door schuld en zonde, door onmacht en onwil. Daarnaast is er de last van ziekte, handicap en ouderdom. Op veel plaatsen missen gekwetste mensen de hulp van onze moderne geneeskunde of nog meer de nabijheid van vriendschap, zodat ze alleen op zoek moeten naar zin en houvast in hun ellende.

Ieder mens hunkert naar vertrouwen en vrede, naar vergiffenis en herstel, naar hoop en perspectief. Ja, wij willen allen herboren worden. En hier reikt Christus ons de hand langs sacramenten van genezing: in verzoening en ziekenzalving.

4.1 Laat je met God verzoenen

47. Kunnen wij in situaties van zonde en schuld herboren worden? Laat ons de vraag aan Jezus stellen. Even eenvoudig als indringend leert hij dat onze onmacht en onwil niet enkel een noodlot vormen, maar ook onverwacht de gelegenheid bieden om Gods liefde sterker te ontdekken. In Jezus' parabel van de goede vader (Lc 15,11-32) ondervindt de jongste zoon dat aan den lijve. Hij wil op eigen benen staan om in zijn eentje te genieten van wat hem werd geschonken. Hij rukt zich los van zijn wortels en blijft alleen achter zonder vaderhuis, zonder voedsel en zonder vrienden. Veel belangrijker echter voor Jezus is de mateloze liefde van Hem die de jongen de vrijheid heeft gegund en toch geduldig uitkijkt om hem bij het minste teken tegemoet te snellen, hem om de hals te vallen, hem met

geschenken te overladen en hem weer te laten thuis komen in een feest van zang en dans. De jongen wordt als de dankbare zoon herboren. De vader zegt alles in één zin: "Hij was dood en is weer levend geworden" (Lc 15,32).

***Ook
christenen:
verloren zonen***

48. Die wedergeboorte blijft het grote geschenk van onze doop. "Maar wij dragen deze schat in aarden potten" (2 Kor 4,7). Het leven in "ons aardse huis" (2 Kor 5,1) blijft kwetsbaar en broos. Zelfs in het huis van de Vader worden wij gemakkelijk verloren zonen en dochters. Hoe gauw keert ons hart zich niet af van het licht dat we hebben ontvangen? Ook overtuigde christenen doen niet altijd het goede dat ze willen, maar het kwade dat ze niet willen (cf. Rom 7,19).

***Boetestand
ter genezing***

49. Al in de eerste generatie van christenen was het niet anders. Ondanks de vurigheid van het begin werden zij pijnlijk geconfronteerd met zonden die een smet wierpen op de hele gemeenschap. Uit die tijd stamt het goede gebruik om nooit te naderen tot de Tafel van de Heer zonder schuld te bekennen en te smeken om ontferming.

Soms was de fout zo flagrant dat dit niet kon volstaan, bijvoorbeeld in geval van moord, afgoderij of overspel. Bij zo een zware ontrouw aan de doop sloot de christen zichzelf buiten de gemeenschap. Al werd je daardoor de toegang tot de communie ontzegd, toch was je als boeteling niet zonder hoop. Gedurende een bepaalde tijd trad je met een boetekleed in de boetestand. In die periode van vernieuwing stelde je je weer open voor Gods woord van vergeving, probeerde je het kwaad zoveel mogelijk te herstellen en bad je vurig om vergiffenis tezamen met je broeders en zusters.

Een pijnlijk dilemma

50. Aan je publieke boetetijd kwam een einde wanneer de bisschop je weer toeliet tot de communie. Dan bezegelde hij met de vredeswens de verzoening met de gemeenschap die ook had geleden door je zonde. De jonge Kerk beschouwde deze verzoening terecht als een tweede doopsel, als "een redplank [voor] een schipbreukeling"¹⁹.

Uit angst om die eenmalige tweede kans opnieuw te verspe-
len, lieten de christenen hun boetetijd steeds langer duren.
De afsluitende verzoening werd op den duur zelfs uitge-
steld tot net voor de dood, als een soort sacrament van
stervenden. Zo ontstond een pastoraal dilemma. Veel
christenen moesten het jaren stellen zonder eucharistie,
hoewel Christus daar zijn bloed vergiet tot vergeving van
de zonden.

51. Rond de zesde eeuw kwam er een oplossing vanuit de
kloosters. Daar leefde de praktijk van geestelijke begelei-
ding onder de monniken, met een private zondebelijdenis
die zich niet beperkte tot één ultieme keer. Stilaan gingen
de priesters dit overnemen in de parochies. In een vertrou-
welijk gesprek bekende je de zonde en de priester sprak in
Christus' naam de woorden van vergiffenis. Anders dan in
de eerste eeuwen volgde de absolute nu meteen op je
belijdenis en het herstel van de zonde werd jouw opdracht
achteraf in de penitentie. Het voordeel van deze nieuwe
aanpak zonder lange, publieke boetetijd was dat de
christenen vlotter toegang kregen tot de eucharistie die
nodig was voor een authentiek christelijk leven. Maar deze
praktijk kende ook uitwassen. Er kwam een gevaar van
oppervlakkige belijdenis en goedkope genade, van lega-
lisme en gewetensdwang.

Complexloze jongeren

52. Het siert jonge christenen vandaag dat ze vaak onbevanging open staan voor een meer authentieke biechtpraktijk. Als bisschoppen mogen wij dat meemaken op de wereldjongerendagen, bij jongerentochten en bedevaarten. Dan is er niet enkel een gemeenschappelijke boeteviering rond het evangelie van Gods vergiffenis, maar ook kans tot persoonlijke belijdenis en soms een aanzet tot geestelijke begeleiding. Jonge mensen geven soms blijk van een verbazend besef van verantwoordelijkheid voor het kwaad, maar ook van diep vertrouwen op Christus' liefde en verzoening.

53. Dat voert ons tot het hart van Jezus' evangelie en dat geldt voor jong en oud. Het goede nieuws is dat God ons aanvaardt zoals we zijn. We zijn van Hem, met al ons kwaad. Dat aanvaarden is onze hoogste prioriteit en Christus' diepste wens. De jonge Paulus heeft het aan den lijve ervaren voor de poorten van Damascus (Hnd 22,3-21). Van die vergiffenis in Christus werd Hij de onvermoeibare heraut:

“Wij smeken u in Christus' naam:
laat u met God verzoenen” (2 Kor 5,20).

De macht der zonde is gebroken

54. Wellicht is dit het moeilijkste en meteen het mooiste van ons geloof. Moeilijk, omdat het ons confronteert met onze onmacht en onze schuld. Maar mooi, omdat het ons laat vermoeden hoe onvoorwaardelijk de liefde van Christus wel moet zijn. Geen wonder dat iemand als Dietrich Bonhoeffer er zo voor pleitte om regelmatig de zonde te belijden: “Het oude is voorbijgegaan. Waar met de zonde gebroken is, daar is bekering. Biecht betekent *bekering*, 'het nieuwe is er al' (2 Kor 5,17). Zoals de eerste leerlingen op Jezus' oproep alles achter zich lieten en Hem volgden, zo laat de christen in de biecht alles achter zich

“Geef Mij je zonden”

en volgt. Biecht betekent navolging. Het leven met Jezus Christus en zijn gemeente is begonnen. De macht van de zonde is gebroken.”²⁰ En hij onderbouwt zijn pleidooi met een verwijzing naar Maarten Luther:

“Luther zelf behoorde tot hen, die zich hun leven als christen niet meer zonder de biecht konden indenken. In de Grote Catechismus heeft hij gezegd: ‘Als ik tot de biecht vermaan, dan vermaan ik ertoe, een christen te zijn! Wie zal een hulp, waarvan God het nodig vond om die aan te bieden, zonder schade van de hand kunnen wijzen?’”²¹

55. Is het niet Christus zelf die smeekt om zijn hulp te aanvaarden en om ons aan zijn vergiffenis toe te vertrouwen? Het blijkt uit een ontroerende legende over Hiëronymus als jonge kluizenaar. Met zijn jeugdige ijver had hij zich op de ascese toegelegd, maar in de woestijn botste hij op het zwijgen van God.

“Al zijn edelmoedige inspanningen ten spijt kwam er uit de hemel helemaal geen antwoord meer. Hiëronymus had de moed verloren. Wanneer had hij de bal misgeslagen? Waar lag de oorzaak van deze kortsluiting met God? En hoe kon hij weer aansluiting krijgen op de genade?

Zo piekerde Hiëronymus verder, toen hij plotseling een kruisbeeld bemerkte, dat zich was komen opstellen tussen de dorre takken van een dode boom. Hiëronymus wierp zich op de grond neer en klopte met een fors en weids gebaar op zijn borst. Het duurde niet lang of Jezus verbrak de stilte en sprak Hiëronymus vanaf zijn kruis toe: ‘Hiëronymus’, zei Hij, ‘wat heb je Me te geven? Wat krijg ik van je?’

Alleen al die stem van Jezus sprak Hiëronymus weer moed in, en hij dacht onmiddellijk na over wat hij zijn gekruisigde vriend wel zou kunnen aanbieden. ‘De eenzaamheid, Heer,’ antwoordde hij, ‘waarmee ik zit te worstelen.’

'Uitstekend, Hiëronymus,' antwoordde Jezus, 'en dank je zeer. Je hebt inderdaad je best gedaan. Maar heb je Me nog meer te geven?'

Hiëronymus twijfelde er geen ogenblik aan of hij had Jezus nog veel meer te bieden. 'Natuurlijk, Heer,' hernam hij, 'mijn vasten, honger en dorst: ik eet pas na zonsondergang!'

En opnieuw antwoordde Jezus: 'Uitstekend, Hiëronymus, en dank je zeer. Ik weet het: je hebt écht je best gedaan. Maar heb je Me nog meer te geven?'

Opnieuw bedacht Hiëronymus wat hij nog aan Jezus zou kunnen geven. En achtereenvolgens kwam hij aandragen met zijn nachtwaken, zijn lang psalmgebed, zijn studie van de Bijbel dag en nacht, het celibaat waarop hij zich zo goed en zo kwaad als het ging probeerde toe te leggen, het gebrek aan comfort, de armoede, de meest onvoorziene gasten die hij zonder tegenpruttelen en met een niet al te nors gezicht probeerde te ontvangen, de hitte van de dag tenslotte en de kilte van de nacht.

Telkens wenste Jezus hem geluk en bedankte Hij. Hij wist het al lang: Hiëronymus bedoelde het toch zo goed. Maar telkens opnieuw ook, met een monkel om de lippen, drong Hij nog verder aan en eiste meer: 'Hiëronymus, heb je Me soms niet nog meer te geven?'

Ten lange laatste had Hiëronymus alles opgesomd wat hij aan goede werken uit zijn geheugen had kunnen bijeenraken, en toen Jezus een laatste keer dezelfde vraag stelde, bleef er hem niets anders meer over dan ten einde raad en bijna ontmoedigd tegen te strubbelen: 'Heer, ik heb toch alles gegeven. Er blijft me helemaal niets over.'

Toen hernam Jezus – en het werd doodstil in de kluis en in de ganse Woestijn van Juda – en sprak: 'Toch wel, Hiëronymus, iets ben je vergeten: geef me ook je zonden dat ik ze moge vergeven.'²²

4.2 In zijn naam aan zieken de handen opleggen

56. Het visioen van Hiëronymus toont wie Jezus werkelijk is: Hij wil heel het leven met ons delen. Natuurlijk is Hij dankbaar aanwezig bij het vele goede dat we doen. Hoe zou het anders kunnen, want Hij brengt in ons "zowel het willen als het doen tot stand" (Fil 2,13). Maar dat is Hem niet genoeg. Zijn vriendschap gaat zover, dat Hij niet wijkt van onze zijde als ons willen en ons doen de verkeerde kant opgaan. Zo "heeft God Hem die geen zonde heeft gekend, voor ons tot zonde gemaakt" (2 Kor 5,21). Zelfs in het donker van schuld en dood wordt Jezus een der onzen en enkel die presentie brengt de passage, het *pascha*, van duister naar licht en de verlossing van het kwaad.

57. De eerste christenen hebben dit sacrament van Godsontmoeting niet alleen ervaren op de breuklijnen van zonde en schuld, maar ook bij de beproevingen van ziekte, ouderdom en dood. Hoe konden ze vergeten dat Jezus zieken heeft aangeraakt en genezen (cf. Mc 3,10)? Dat "Hij onze ziekten op zich heeft genomen" (Mt 8,17)? Hij vereenzelvigde zich zo intiem met gekwetsten, dat Hij kon zeggen: "Ik was ziek, en jullie hebben naar Me omgezien" (Mt 25,36).

Zoals Jezus bij zieken en gewonden zijn: het is sinds de jonge Kerk tot op vandaag onze grote roeping. "Genees zieken" vroeg Jezus aan de leerlingen (Mt 10,8). "Zij zalfden veel zieken met olie en genazen hen" (Mc 6,13). We horen echo's van die praktijk uit de kerkgemeenschap rond Jakobus:

"Is iemand van u ziek? Laat hij de oudsten van de gemeente roepen; zij moeten een gebed over hem uitspreken en hem

***Het
sacrament
van de
ziekenzalving***

***Gebed
en zalving***

met olie zalven in de naam van de Heer. En het gelovige gebed zal de zieke redden en de Heer zal hem oprichten. En als hij zonden heeft begaan, zal het hem vergeven worden" (Jak 5,14-15).

De zalving van de zieke werd het grote teken van Gods aanwezigheid in uren van ziekte en pijn. Voor lijdende mensen bracht dit geen geringe troost. Samen met de boete werd dit gebruik in het Westen echter gaandeweg uitgesteld tot bij het sterfbed, zodat men ging spreken van de laatste sacramenten.

58. Sinds de vernieuwing van Vaticanum II keerden wij terug naar de praktijk van de jonge Kerk. Zo kunnen ernstig zieken en hoogbejaarden weer de nabijheid van Christus ervaren in het gebed en de zalving met olie. Het is een goede zaak dat ook de gemeenschap daarbij aanwezig is. Dit sacrament gaat ons allen aan. Want wat Christus aan zieken, bejaarden en stervenden doet, biedt een hernieuwing van wat Hij eens in hen – en in ons – begonnen is. Verzoening, ziekenzalving en viaticum (communie bij stervenden) vergezellen ons op de weg die startte bij de doop, het vormsel en de eucharistie. Ze begeleiden ons naar het huis van de Vader. Zoals tevoren in de doop is er vergiffenis van zonden. Zoals in het vormsel: een hernieuwde zalving. En zoals in de eucharistie: weer *communio* aan Christus' Lichaam als voedsel voor onderweg.

59. In onze samenleving stellen de medische verworvenheden nieuwe vragen. Wat met bejaarden die stilaan hun verstandelijke vermogens voelen wegglijden? Wat met zwaar gehandicapten en chronisch zieken? Het is geestelijk niet gezond voor onze samenleving als deze mensen naar de marge worden verbannen. Wij kunnen beter

***Het
sacrament
van wie
zwak is***

gemeenschap met hen vormen: dat biedt perspectief voor iedereen. Het gebeurt gelukkig in groepen die zieken en bejaarden bezoeken, in huizen waar het leven gedeeld wordt met personen met een handicap en in palliatieve diensten. Dit weerspiegelt ons geloof dat God ons niet in de steek laat in ziekte of nood.

Gekwetste mensen kunnen daarbij onze leermeester worden. Zij leren dat de waarde van onze persoon niet afhangt van wat wij presteren. Zij tonen dat wij altijd meer liefde nodig hebben dan wij verdienen. Zij helpen ontdekken dat de essentie van ons leven ligt in vriendschap en erkenning. Zij worden zelf sacrament en teken van Gods zorg.

Vragen ter bespreking

1. Waar liggen volgens u de grootste weerstanden tegen het sacrament van de verzoening? Waar ziet u de positieve kanten ervan?
2. Op de breuklijnen van ziekte, ouderdom en dood worden zwakke mensen soms onze leermeesters. Hoe kan dit gebeuren in de ziekenzalving?

De sacramenten van het huwelijk en het kerkelijk ambt

Het koppel als sacrament

5. Tot opbouw van de Kerk

---

60. Wie met open ogen in het leven staat, kan overal een glimp van Gods liefde ontwaren. Dat geldt voor elk gebaar van goedheid, maar in het bijzonder voor de liefde tussen man en vrouw. Door alle menselijke broosheid heen vindt het menselijk huwelijk zijn bron in de liefde die God ons heeft betoond in Jezus Christus.

Gods liefde vormt ook het diepste fundament van de kerk-gemeenschap. De Kerk steunt niet op onze eigen verdiensten, maar op Christus, die ons het eerst heeft liefgehad (1 Joh 4,19). Om Hem steeds opnieuw tegenwoordig te stellen in onze gemeenschap, roept God sommigen tot het dienstwerk van bisschop, priester en diaken.

5.1 Man en vrouw

61. Van in den beginne is het niet goed dat een mens alleen blijft; daarom schiept God "een hulp die bij hem past" (Gn 2,18), een partner. Als man en vrouw wordt de mens beeld van God (cf. Gn 1,26) die liefde is (1 Joh 4,8).

"Op de dag dat God Adam schiep,
maakt Hij hem op God gelijkend.

Mannelijk en vrouwelijk schiep Hij hen" (Gn 5,1b2a).

De God van Israël en Jezus is niet kil en ongenaakbaar. Hij is liefde en samenzijn. De onwaarschijnlijke overtuiging dat God werkelijk zo is en dat wij, mensen, in dit mysterie mogen delen, vindt haar gelijke niet in de godsdienst-geschiedenis. Wij danken dit aan het geloof van Israël, het volk dat Gods belofte het eerst vernam:

Het teken van Kana

"Zoals een jongeman een meisje huwt,
zo zal Hij u huwen.
En zoals een bruidegom blij is met zijn bruid,
zo zal uw God blij zijn met u" (Js 62,5).

62. Wat ons met God verbindt, ligt in het verlengde van een bruiloft. Met zijn diepe zin voor symboliek laat de evangelist Johannes het openbare leven van Jezus hier beginnen: op een joodse bruiloft in Kana. Niet in de tempel, niet in een leerhuis, maar op een huwelijksfeest. De Heer deelt er de vreugde van het joodse paar. Aan hun feesttafel bewaart Hij "de beste wijn tot op het laatst" (Joh 2,10). Jezus "is gekomen om te vervullen" (Mt 5,17). Dat blijkt sinds Jezus' eerste dag. Het wordt nog sterker op de laatste. Aan tafel wordt dan de beker wijn in Jezus' hand het teken van "het nieuwe verbond" (Lc 22,20) door zijn bloed. Dit is de beker die alles samenvat wat Hij uit liefde heeft gedaan.

63. Gemeenschap vormen: het wordt meteen de roeping van al zijn leerlingen. Dat geldt vanzelfsprekend ook voor de gehuwden. Jezus vraagt het in zijn laatste grote gebed tot de Vader:

"Dat ze één mogen zijn zoals Wij één zijn, ... zodat de wereld kan erkennen dat U Mij hebt gezonden en dat U hen hebt liefgehad met de liefde die U Mij hebt toegedragen" (Joh 17,22b-23).

Sacrament van liefde

In de liefde van Christus wordt ons duidelijk wat het geheim is van de band tussen man en vrouw. Het huwelijk is werkelijk sacrament van Gods liefde. Waar man en vrouw in liefde samen zijn, komt de Heer in ons midden (cf. Mt 18,20). Echte liefde maakt dus niet blind, maar opent de ogen voor het geheim van Gods aanwezigheid. Augustinus ziet geen betere weg tot godskennis. Zijn raad is eenvoudig:

"Bemin opdat je zou zien".²³

Christus' gratis liefde

64. Liefde van mensen vormt de levende parabel van God. "Dit geheim is groot", zegt Paulus en hij vervolgt: "Ikzelf betrek het op Christus en de Kerk" (Ef 5,32).

Inderdaad, in de liefde van Christus voor zijn volk licht op waartoe man en vrouw worden geroepen. Gehuwden delen in Gods liefde die om niet geschonken wordt. Die liefde van God heeft zich in Jezus helemaal getoond: trouwe liefde tot het uiterste. De relatie tussen man en vrouw wordt bij Jezus' leerlingen het beeld van Gods onverbrekelijke trouw.

65. Hier wordt duidelijk wat de Kerk als zending heeft. Ze is sacrament. Ze moet zo liefhebben, dat de wereld weer durft te vertrouwen op de Heer die liefde is. Liefde blijkt dan geen vluchtige emotie te zijn, maar het fundament van de schepping en het wezen van de Schepper. Liefde geeft ons een inkijk in het hart des Heren. De gloed van de liefde toont de liefde van God. Dat zegt het Hooglied:

"De vonken van de liefde
zijn vlammen van de Heer" (HI 8,6).

Die vlammen van vuur wil Jezus zien oplaaien (cf. Lc 12,49) door onze liefde, die de brug slaat tussen hemel en aarde.

5.2 Niet uit eigen kracht

66. Het hoort tot de grote verdiensten van het tweede Vaticaans Concilie dat op deze kerkvergadering het algemene priesterschap van alle gedoopten werd herontdekt. Hier wordt de Kerk Gods sacrament in de wereld: "zout der aarde" (Mt 5,13) en "licht voor de mensen" (Mt 5,16).

Algemeen priesterschap

Voor de eerste christenen was dit stevast een reden tot trots en dankbaarheid. Het mag ook voor ons zo zijn. Immers, wat God met al zijn schepselen voorheeft, hebben wij al enigszins ervaren en wij mogen het anderen doorgeven. Die roeping maakt de kerkgemeenschap tot "een koninklijk priesterschap" (1 Pe 2,9). De Kerk heeft een priesterlijke bediening. Ze moet de mensen naar God brengen, haar taak is die van bemiddeling. Helemaal in de wereld is ze toch niet van de wereld (cf. Joh 17,11.16). Ze hoort bij God. Hij heeft haar apart gesteld, in Bijbelse taal: Hij heeft haar heilig gemaakt, niet enkel voor haar eigen zielenheil, maar voor het heil van de mensen. De termen kunnen vreemd klinken in onze moderne oren, maar ze horen tot de kern van de blijde boodschap. Temidden van onbegrip en vervolging brachten die woorden troost en perspectief aan de eerste christengemeente:

"U bent een uitverkoren geslacht, een koninklijk priesterschap, een heilige natie, een volk dat zijn bijzonder eigendom werd om de roemruchte daden te verkondigen van Hem die u uit de duisternis heeft geroepen tot zijn wonderlijk licht: u, vroeger geen volk, nu Gods volk" (1 Pe 2,9-10).

Het sacrament van de herder

67. Om die algemene zending van de Kerk te garanderen, is er het aparte dienstwerk van een bisschop met zijn priesters en diakens. We hebben hen zo nodig. Zij houden het evangelie levend in de gemeenschap; zij weiden het volk op de weg van de navolging; zij laten het drinken aan de bronnen van Gods sacramenten, bijzonder in de viering van de eucharistie.

Dat alles doet een voorganger nooit uit eigen naam, zelfs niet uit naam van de gemeenschap. Zowel de voorganger als de gemeente horen immers Christus toe, de hogepriester. De Catechismus van de katholieke Kerk verwijst in

In Christus' naam

dit verband naar Thomas van Aquino. Deze grote theoloog uit de dertiende eeuw schrijft zonder enige franje:

"Christus is de enige echte priester,
de anderen zijn slechts zijn dienaars."²⁴

68. Daarom liggen bisschoppen, priesters en diakens bij het sacrament van de wijding plat ter aarde wanneer de Kerk over hen de Geest van Christus afsmeekt. Daarom worden hen de handen opgelegd. Daarom wordt hen plechtig het evangelieboek overhandigd. Daarom dragen ze in de viering het liturgisch gewaad: de verwijzing naar de unieke voorganger Christus.

Om onze kerkgemeenschap op het spoor van Jezus te houden, moet vóór alles het evangelie worden verkondigd, "met al het geduld dat het onderricht vereist" (2 Tim 4,2). Maar, zoals al bij Jezus, zijn daden weer sterker dan woorden. Hoewel Hij de Heer en Meester is, wast Hij zijn leerlingen de voeten (cf. Joh 13,14). "Hij is niet gekomen om gediend te worden, maar om te dienen (*diakonein*)" (Mc 10,45). Dat is de roeping van de diaken, de levende garantie, het *sacramentum* van Christus' dienst en zorg.

Tot opbouw van de gemeenschap

69. Wat een bisschop met zijn priesters en diakens te doen heeft, kunnen we nooit los zien van het dienstwerk van al de christenen. "Hen toerusten voor het werk van de bediening": daar komt het op aan, "tot opbouw van het lichaam van Christus" (Ef 4,12). Het sacrament van de wijding, hoe onmisbaar ook, is er voor het sacrament van Christus' Kerk als geheel. Augustinus, die ondanks al zijn tegenstribbelen toch priester en bisschop was gewijd, zegt het aangrijpend in een preek bij de herdenking van zijn wijding:

"Als ik me enerzijds bekommer om wat ik voor jullie ben, troost ik me anderzijds met wat ik ben samen met jullie.

Voor jullie ben ik bisschop, samen *met* jullie ben ik christen. Het éne is een opdracht die ik ontvangen heb, het andere is een genade. Het ene is een gevaar, het andere is een redding."²⁵

Vragen ter bespreking

1. Waarom moet het huwelijk van christenen volgens u een sacrament worden genoemd?
2. Alle christenen zijn geroepen om een teken te zijn van Gods liefde. En binnen die gemeenschap van christenen is er het bijzondere priesterschap. Hoe ziet u de verhouding tussen dit algemene en bijzondere priesterschap?

6 Tot besluit

---

70. Itijd weer moeten wij onze eerste roeping als christen herontdekken en ter harte nemen. Het komt erop aan, ons in woord en gebaar te laten raken door Gods liefde en die in onze gemeenschap te beleven. Alleen op die manier kan Hij ons tot zijn sacrament maken voor de wereld.

In onze samenleving voltrekken zich diepgaande veranderingen en veel mensen zijn op zoek. Laten wij hen nabij zijn zonder arrogantie, maar ook zonder complexen. Soms zal een goed woord hen hoop bieden. Soms zal onze manier van doen hen woordeloos raken. In elk geval geeft God ons de garantie van zijn liefde. Zijn kerkgemeenschap is daarvan een levend teken.

71. Al wat wij doen, vindt zijn kracht bij God die ons het eerst heeft liefgehad. Het maakt de kern uit van alle sacramenten in Gods Kerk. Daar blijft Christus ons nabij als een vriend. Daar laat Hij ons telkens weer herboren worden uit Gods Geest.

Als bisschoppen willen wij daar dit jaar bijzondere aandacht voor vragen. De bronnen van ons christelijk leven vinden wij in God zelf. Hij verbindt ons in Christus met Hem. Het is Christus, die ons met Hem laat verrijzen in de doop; Hij zalft ons met zijn Geest in het vormsel; Hij maakt ons tot zijn lichaam in de eucharistie. Wij moeten uit deze bronnen putten, om onze plaats te vinden te midden van onze samenleving. Die herbronning zal ons de nodige oriëntatie bieden bij het nemen van de juiste keuzes. Uiteindelijk worden wij dan hulp voor anderen. Dan ont-

springt in ons een bron van levend water voor de wereld (cf. Joh 4,14).

72. Wij moeten daarbij de modes van de wereld niet achterna lopen, maar evenmin ons krampachtig apart stellen. Leerlingen van Jezus zijn noch conformistisch noch agressief. Ze moeten zich wel verdiepen in het evangelie dat hen is geschonken. Al van in den beginne werden christenen op die manier een teken van hoop, ja een sacrament: zichtbaar en daadwerkelijk teken van Gods liefde voor alle mensen.

“Zij zijn in de wereld, maar leven niet volgens de wereld. Zij brengen hun leven door op aarde, maar zijn burgers van de hemel. Zij gehoorzamen de vastgestelde wetten, maar hun levenswijze overtreft veel van die wetten. (...) In een woord, wat de ziel is in het lichaam, zijn christenen in de wereld.”²⁶

Dat is meteen onze wens voor de Kerk in haar geheel en voor allen die met ons zorg dragen voor onze gemeenschap.

De bisschoppen van België
September 2010

Noten

- 1 AUGUSTINUS, *De Belijdenissen*, 8,4, Budel, Damon, 2009, 171.
- 2 *Akten van de martelaren van Abitene*, 11,6 en 7,16 (in: Th. RUINART (ed.), *Acta martyrum*, Regensburg, J. Manz, 1859, 419 en 417).
- 3 Vgl. Bisschoppelijke commissie Kerk en Geloof, *Ritueel en sacrament*. Een aanzet tot reflectie onder pastoraal verantwoordelijken, Brussel, Licap, 2002.
- 4 HIËRONYMUS, *Tractaat over het Marcusevangelie*, 11 (in: IDEM, *Anecdota Maredsolana*, III/2, 1897, Maredsous - Oxford, Parker, 335).
- 5 O. CLÉMENT, *Taizé, un sens à la vie*, Paris, Bayard, 1997, 98.
- 6 ISAAC DE SYRIËR, *Rede* 39,22 (in: ISAËC LE SYRIEN, *Œuvres spirituelles II* (Spiritualité Orientale, 81), Bégrolles en Mauges, Bellefontaine, 450).
- 7 Dogmatische Constitutie over de heilige Liturgie. *Sacrosanctum Concilium*, 7.
- 8 LEO DE GROTE, *Preek* 74,4 (CCSL 138A, 457).
- 9 AMBROSIUS, *Commentaar op psalm 1*, 33 (CSEL 64,29).
- 10 HIËRONYMUS, *Commentaar op psalm 147*, 57-58 (CCSL 78,337).
- 11 Dogmatische Constitutie over de goddelijke openbaring. *Dei Verbum*, 25 en 21.
- 12 Brief van H. CHAPMANN aan Damiaan (4 juni 1886), in: J. DE VOLDER, *De geest van Damiaan. Een heilige voor onze tijd*, Tielt, Lannoo, 2009, 145.

- 13 IRENEUS VAN LYON, *Tegen de ketters*, III,16,7 (SC 210, 314): "*compendii poculum*".
- 14 AUGUSTINUS, *Preek 272* (PL 38,1247).
- 15 Eucharistisch gebed II B.
- 16 AUGUSTINUS, *Preek 272* (PL 38,1247-1248).
- 17 IDEM, *Preek 227* (PL 38,1101).
- 18 Dogmatische Constitutie over de Kerk. *Lumen Gentium*, 4.
- 19 TERTULLIANUS, *Over de boete*, 4,2 (CCSL 1,326).
- 20 D. BONHOEFFER, *Gemeenschapsleven*, in: IDEM, *Verborgen omgang*, Baarn, Ten Have, 2003, 111.
- 21 O.c., 114 (met verwijzing naar M. LUTHER, *Der große Katechismus. Vermahnung zur Beicht*. 1529 (WA 30/1,238)).
- 22 A. LOUF, *Inspelen op genade. Over God-zoeken* (Woord en beleving, 1), Tielt, Lannoo, 1984, 194-196.
- 23 AUGUSTINUS, *Preek 22A,4* (CCSL 41,305): "Ama ut videas".
- 24 THOMAS VAN AQUINO, *Commentaar op de brief aan de Hebreeën*, 7,4 (in: <http://www.corpusthomisticum.org/che07.html>). Vgl. CKK, 1545.
- 25 AUGUSTINUS, *Preek 340,1* (PL 38,1483).
- 26 Brief aan Diognetus, 5-6 (SC 32,63-65).

Inhoud

---

1. ONVERMOEDE SCHATTEN	3
2. JEZUS, HET GELAAT VAN GOD	9
2.1 Sterke woorden en gebaren	11
2.2 Je laten raken	12
2.3 Liefde, sterker dan de dood	14
2.4 Vrede zij u.....	15
3. HERBORNEN UIT WATER EN GEEST	18
3.1 De Schrift als sacrament.....	19
3.2 In Christus gedoopt en gezalfd	21
3.3 Dank zij God.....	24
3.4 Lichaam van Christus.....	26
4. GENEES MIJ, HEER	30
4.1 Laat je met God verzoenen	30
4.2 In zijn naam aan zieken de handen opleggen	36
5. TOT OPBOUW VAN DE KERK.....	39
5.1 Man en vrouw	39
5.2 Niet uit eigen kracht.....	41
6. TOT BESLUIT	45

In de reeks ‘Verklaringen van de bisschoppen van België’ verschenen reeds:

1. Een levenskrachtig Europa
Mensen voor Europa (uitverkocht)
2. Verdedig de zwaksten
3. Ontwapenen om te overleven
4. Het jaar van het kind
5. De charismatische vernieuwing
6. De verantwoordelijkheid van de christenen
ten aanzien van het Europa van vandaag en morgen
(Verklaring van de bisschoppen van Europa) (uitverkocht)
7. De christenen en de crisis (uitverkocht)
(commentaar) (uitverkocht)
8. Het internationaal jaar van de gehandicapte mens
9. Luisterend naar Maria (uitverkocht)
10. Ontwapenen voor de vrede
11. Het bezoek van paus Johannes Paulus II (uitverkocht)
12. Een nieuwe evangelisatie (uitverkocht)
Een nieuwe evangelisatie (werkdokument)
13. Het jaar van het gezin (Pastorale brief)
werkdokument
14. Honderdste verjaardag van het overlijden
van pater Damiaan
15. Heiligverklaring van broeder Mutien-Marie
16. De wet betreffende
de zwangerschapsonderbreking (uitverkocht)
17. Het religieuze leven (uitverkocht)
werkdokument
18. Rerum Novarum

19. Mensen begeleiden als de tijd van sterven nadert
20. Migranten en vluchtelingen in ons midden (uitverkocht)
21. Op weg naar het jaar 2000
22. Op de adem van de Geest, naar het jaar 2000
23. God onze Vader, Uw Rijk kome
24. Kiezen voor het huwelijk
25. Het Jubeljaar 2000
26. De zending van de christenen in de wereld
27. Gezonden om te dienen - jaar van de dienstbaarheid
28. Om te dienen. Over het katholiek onderwijs
en christenen in het onderwijs
29. Gezonden om te verkondigen
30. Geroepen om te vieren
31. Vademecum (uitverkocht)
32. Heer leer ons bidden
handreiking
33. Volwassen worden in geloof
Catechese in het leven van de Kerk
34. Kunt ge de tekenen van de tijd dan niet duiden?
35. Groeien in geloof
Handreiking bij Volwassen worden in geloof
36. God ontmoeten in zijn Woord
Groeien in geloof
37. De schone belijdenis. Over het Credo
Groeien in geloof

